

Kultúra, tudomány, innováció - 220 éve a nemzet szolgálatában

2022/11/28

2022/11/17

A konferencián a könyvtár munkatársai és partnerkutatók tudományos előadásait hallgathatják meg a résztvevők.

A konferencián a könyvtár munkatársai és partnerkutatók tudományos előadásait hallgathatják meg a résztvevők. A két helyszínen hat szekcióban a legkülönbözőbb témákat érintik az előadók a Mátyás korabeli asztrológiától az Apponyi-kastélyon és kincsein keresztül a Petőfi-hagyatékgig és Féner Tamás életművéig.

A részletes program, helyszínek szerint:

DÍSZTEREM

9.00–9.20 Megnyitó

I. SZEKCIÓ

Elnök: Perger Péter

- **9.20-9.40**

Zsupán Edina: *Janus Pannonius – vers/próza/ritmus*

Janus Pannonius görögről latinra készített prózafordításainak vizsgálata a kutatás kevésbé művelt területei közé tartozik. A költő Démosthenéstől és Plutarchostól fordított rövidebb-hosszabb műveket. Az előadás a leghosszabb fordítás, Plutarchos Királyok és hadvezérek bölcs mondásai szövegét vizsgálja. Nem vállalkozhat azonban teljes tabló bemutatására. Egyetlen általános megfigyelést kíván csupán demonstrálni Janus esetével, azt, hogy olykor a kódexekben – vagy egy kódexben – található szöveg pótolhatatlan segítséget nyújthat egy-egy alkotó poétikájának megértéséhez. Olyan segítséget, amelyet nem helyettesíthet szövegkiadás.

Fragmenta et Codices Kutatócsoport

- **9.40-10.00**

Veszprémy Márton: *Udvari kultúra és asztrológia a Mátyás és Jagelló-korban. Egy új forráscsoport*

A középkori kéziratok digitalizálásának előrehaladása a középkori asztrológia történetének kutatásában is látványos eredményeket hoz, mivel nagyobb mennyiségű kézirat könnyebb és gyorsabb átvizsgálását teszi lehetővé. Ennek köszönhető, hogy folyamatosan kerülnek napvilágra újabb és újabb, eddig ismeretlen források, köztük magyar királyok horoszkópjai. A horoszkópokhoz sok esetben tartoznak rövidebb, leggyakrabban latin, esetleg német nyelvű szöveges részek, melyek fontosabb életrajzi adatokat közölnek, vagy pedig azt firtatják, hogy az uralkodó jellemvonásai és életeseményei látszanak-e a horoszkópban. Az uralkodói horoszkópok által közölt születési adatok – már ahol van mód az összevetésre – igen gyakran megfelelnek a narratív forrásokban közölt adatoknak, így utóbbiak ellenőrzésére is alkalmasak. A tárgyalt horoszkópok részben a 15. századi udvari asztrológia bizonyítékai, részben a 16. században, akár már városi polgári környezetben keletkezett kompilációk részeként maradtak fenn, melyek már a nyomtatott könyvekkel is kölcsönhatásban álltak. Ezek az udvari környezettől időben és térben távolabb keletkezett források művelődéstörténeti szempontból is érdekesek, ugyanis bepillantást engednek abba a kérdésbe, hogy a kortársak mit gondoltak, mit tudtak a késő középkori magyar királyokról.

Kurrens Feldolgozó Osztály

- **10.00-10.20**

Janzsó Miklós: „*O mortem amaram!*” – *Lodovico Odasi ismeretlen gyászbeszéde*

Kézirattárunk őrzi a neves padovai humanista, Lodovico Odasi egy rövid, ezidáig kiadatlan gyászbeszédét, melyet fiatalon elhunyt barátja, Franciscus de Lido felett mondott el. A beszéd sajátos elegye a korban két népszerű műfajnak, az oratio funebris-nek és a consolatio-nak. Odasi jócskán merített az antik hagyományból, de ismerte a 14-15. századi humanista vigasztalásirodalmat is, illetve saját korábbi alkotásait felhasználta. Előadásomban annak bemutatására törekszem, hogyan ötvözte a Franciscus de Lido-féle gyászbeszédben a különféle forrásokat.

Kézirattár

- **10.20-10.40**

Benke Éva, Tóth Zsuzsanna, Sarbak Gábor: *A Czesztochowai pálos kantuále és restaurálása*
Sarbak Gábor

A 16. század első felében valamelyik észak-magyarországi pálos kolostorban összeállított liturgikus szerkönyv kinézetre egy egyszerű papírkódex, amelyet a pálos szerzetesek saját

használatukra készítettek. A kottával ellátott énektételek és a zsolozsmához tartozó egyéb szövegrészek elemzése a kézirat keletkezését mindenképpen a magyar pálosokhoz köti, emellett még magyar nyelvemlék is található benne. Külön figyelmet érdemel a kézirat budai reneszánsz jellegű kötése is a 15. és 16. század fordulójáról. Maga a kódex csak annyit árul el sorsáról, hogy 1601-ben már a częstochowai pálos kolostor könyvtárának a tulajdonában volt. Az előadás a kódex általános ismertetése mellett bemutatja a kötésének jelentőségét, valamint bevezet a restaurálás felelősségteljes részleteibe is.

Tóth Zsuzsanna

A nyelvemléket tartalmazó kódex azért is fontos számunkra, mert a kevés fennmaradt magyar reneszánsz kötések egyike. A kötésekről levéltári adat, a viharos történelmi időszak miatt nem maradt fenn, így készítésükről csak maguk a kötések adhatnak támpontokat. Ezért nagyon fontos minden, ebbe a típusba tartozó kötés felmérése és elhelyezése a kötész csoport tagjai közé. Az előadás a felmérés eredményéről ad tájékoztatást.

Benke Éva

Előadásom a kantuále restaurálásáról szól, amely 2021 nyarán érkezett az osztályunkra. Bemutatom, hogy milyen állapotban volt a kötet, valamint, hogy milyen vizsgálatokat végeztünk a restaurálás megkezdése előtt. Ismertetem azok eredményeit, a restaurálás során felhasznált anyagokat és módszereket, valamint, hogy az elvégzett munka során milyen etikai elveket követtem. Végül kitérek a kódex számára ideális raktározási és kiállítási körülményekre, hogy ebben az állapotban minél tovább megőrizhető legyen.

Állományvédelmi és Restauráló Osztály – Fragmenta et Codices Kutatócsoport

- **10.40-10.55**
Kérdések, vita
- **10.55-11.10**
Szünet

[Első szekciónk képes blogjánlója \[1\]](#)

II. SEKCIÓ

Elnök: Nagy Gábor

- **11.10-11.30**
Kasza Péter: *Új lehetőségek a kora újkori historiográfiai kutatásokban az OSZK gyűjteményei alapján*
A Mohács utáni időszak, a török hódítás árnyékában részeire hulló, háborúktól és belviszályoktól, később felekezeti ellentétektől is sújtott országgal a magyar történelem egyik legválságosabb korszakát jelenti. A vészterhes évtizedek azonban nem sújtanak egyformán minden területet: a 16-17. század egyfelől az anyanyelvű kultúra felívelésének, másrészt a válságjelenségekre választ kereső történetírás virágzásának kora is.
Az OSZK-ban 2021 decemberében alakult Kulcsár Péter Historiográfiai Kutatócsoport legfontosabb feladata, hogy az eddig inkább különállóan, önmagukban kezelt történeti műveket – kihasználva a munkacsoportban rejlő többlet erőforrásokat – összefüggéseikben, közös keretbe foglalva vizsgálja és értelmezze.
Ehhez az OSZK kéziratokat és régi nyomtatványokat páratlan gazdagságban tartalmazó gyűjteménye ideális bázist és kiindulópontot kínál.
Előadásomban néhány példát kiemelve szeretném bemutatni, melyek azok a kéziratok vagy nyomtatványok, melyek új irányt adhatnak a kora újkori historiográfiai kutatásoknak.
Kulcsár Péter Kutatócsoport
- **11.30-11.50**
Szebelédi Zsolt: *A Szerémi-kódex anyaga és vízjelei*
Szerémi György latin nyelvű emlékiratának (Epistola de perdicione regni Hungarorum, Fol.

Lat. 4020) papírját és vízjeleit mindeddig senki nem vizsgálta alaposan. Az egyetlen ismert kéziratot az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában őrzik. A kutatás a mű keletkezését belső érvek alapján szinte egyöntetűen 1543 és 1548 eleje közé teszi, a kéziratot pedig közel egykorú másolatnak tekinti. Előadásomban a belívek papírjainak ismertetése mellett sorra veszem a papírokon található vízjeleket. Egyrészt a rendelkezésünkre álló vízjeladatbázisok alapján feltárom az egyes vízjelek provenienciáját és lehetséges korát, másrészt választ keresek arra a kérdésre, hogy a vízjelek megerősíthetik-e azt az elméletet, miszerint a Kézirattárban őrzött egyetlen létező unikális kézirat Szerémi eredeti művének közel egykorú vagy esetleg jóval későbbi másolata.

Kulcsár Péter Kutatócsoport

- **11.50-12.10**

Túri Klaudia: *Szibillák a kora újkori könyvek lapjain*

A Régi Nyomtatványok Tárában feldolgozó munkám során a 15. és 16. századi könyvek lapjain többször is találkoztam szibillákkal. Fametszetes ábrázolásaik vagy a róluk szóló leírások különböző témájú művekben: imakönyvekben, útleírásokban, kozmográfiákban, teológiai értekezésekben, krónikákban, sorsvető könyvecskékben bukkantak fel.

Érdekességgént érdemes megemlíteni, hogy a régi könyves szakirodalom szerint a legkorábbi, még a Gutenberg-bibliát is megelőző kéziszajttal nyomtatott anyagban szintén találunk egy szibilla-jóslatot.

A 15. és 16. század szibillái az ókoriakkal szemben már nem Apolló üzenetét közvetítik, hanem Isten tervének kinyilatkoztatói. Jézus eljöveteléről, konkrét csodatételeiről és a szenvedéstörténetének részleteiről jósólnak. Az akkor élt emberek számára ezek a jóslatok teljesen közismertek voltak, tartalmuk és az attribútumokkal felruházott szibillák alakjai szerves egységet alkottak.

De hogyan váltak az ókori pogány jósnők jóslatai kereszténnyé?

Előadásomban erre a kérdésre fogok választ adni és a könyvtárunkban őrzött régi könyvek segítségével szemléltetem a kora újkori szibilla-kultuszt.

Régi Nyomtatványok Tára

- **12.10-12.30**

Németh Gábor: *Padányi Bíró Márton veszprémi püspök könyvtára*

A 18. század második fele a nagy főpapi könyvtáralapítások kora. Barkóczy Ferenc, Berényi György, Batthyány Ignác, Patachich Ádám, Eszterházy Károly vagy Klimó György hangsúlyt fektettek arra, hogy jelentős anyagi ráfordítással nagy hírű könyvtárakat alakítsanak ki.

Ezeknek a főpapoknak sorába illeszkedik Padányi Bíró Márton (1697–1762) veszprémi püspök is, aki Sümegen építtette fel palotáját. „Azután ebben az épületben rendeztük be Szent Márton igen ékes házikápolnáját, és annak szomszédságában az általunk összegyűjtött, igen jeles könyvekkel megtöltött díszes könyvtárat” – írja végrendeletében. A bibliotékába került könyvekről jegyzéket készíttetett, amiről a szakirodalom már régóta tudott, de feldolgozása, rekonstruálása eddig még nem történt meg. Előadásomban a könyvtárjegyzékkel foglalkozom, de kitérek a könyvtár történetére, a könyvbeszerzések módjára is, és bemutatok pár érdekes darabot a fennmaradt példányokból.

Ciszterci Műemlékkönyvtár, Zirc

- **12.30-12.45**

Kérdések, vita

- **12.45-13.30**

Ebédszünet

[Második szekciónk képes blogajánlója](#) [2]

Elnök: Mann Jolán

- **13.30-13.50**

Klestenitz Tibor: *Protestáns sajtófejlesztési törekvések Magyarországon a dualizmus korában és a Horthy-korszakban*

A magyar protestáns közösségeken belül az egyházi kommunikáció modernizálásának igénye, illetve a gyülekezeti tagok korszerű és versenyképes politikai napilappal való kiszolgáltatásának szándéka már a dualizmus korában megjelent, azonban ennek megvalósítását számos akadály nehezítette, a gyakorlati tényezők mellett elvi, koncepcionális nehézségek is.

Az előadás a különböző sajtófejlesztési törekvések történetét mutatja be, szót ejtve többek között a Magyar Szóról, a Protestáns Központi Sajtóirodáról, a Református Sajtóegyesületről, az Őrálló Rt-ről, illetve az Országos Protestáns Sajtószövetségről.

Lipták Dorottya Sajtótörténeti Kutatócsoport

- **13.50-14.10**

Bárány Zsófia: *Könyvtárigazgató az MTA vezetésében - Fraknói Vilmos (1879-1892)*

Fraknói Vilmos az MTA tagjaként 1875-ben került a Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtárának élére. 1879-ig vezette az intézményt. Ez idő alatt a Széchényi Könyvtár tudományos műhellyé, a hazai irodalom- és történettudományok egyik meghatározó kutatási központjává vált. A könyvtár igazgatása után az Akadémia főtitkárává választották az akkor már nagyváradi kanonokot. 1889 és 1892 között pedig másodelnökként szolgált a tudós társaságot. Az előadás az egykori könyvtárőr akadémiai működésére reflektál. Ebben az időszakban ugyanis sokféle módon kellett helytállni a tudós papnak, ám feladataiban a különböző gyűjteményeknek mindig kiemelt szerep jutott. A személyes forrásokból pedig arra is választ kapunk, hogy a korabeli lapok „kis Fraknóija” miként élte meg a tudománypolitika útvesztőit.

Lipták Dorottya Sajtótörténeti Kutatócsoport

- **14.10-14.30**

Dede Franciska: *Justh Zsigmond és a korabeli sajtó*

A századvég fiatalon elhunyt írója, Justh Zsigmond neve rendszeresen feltűnt a korabeli lapokban. Novellái, elbeszélései, útirajzai, tárcái, portréi és rövid jelenetei, sőt, regényei is számos különböző napi- és hetilapban, irodalmi és társasági folyóiratban láttak napvilágot, de kiadott köteteiről, kezdeményezéseiről, utazásairól és egészségi állapotáról is hírt adtak. Az előadás azt vizsgálja, hogyan viszonyult Justh a sajtóhoz és a sajtó hozzá: mely lapokban jelentette meg az írásait és hol milyen jellegű szövegeket tettek közzé róla, milyen kapcsolatot ápolt a szerkesztőkkel és hogyan élt a sajtó nyújtotta lehetőségekkel.

Lipták Dorottya Sajtótörténeti Kutatócsoport

- **14.30-14.50**

Elbe István: *Egymás ellen egy cél érdekében - Herman Ottó és Eötvös Károly vitája a Kossuth-könyvtár ügyben*

A Kossuth-könyvtár eladásának történetét a hivatalos közleményeken és a sajtóban megjelent híreken kívül elsősorban Herman Ottó tolmácsolásából ismerjük. A természettudós az események után közvetlenül „A Kossuth könyvtár ügye” cím alatt egy 20 ív terjedelmű emlékeztetőt írt, majd 1910-ben egy iratcsomagot állított össze, amelybe a Kossuth-könyvtár megvásárlásával kapcsolatos levelezését, az adománygyűjtés adminisztrációját és pénzügyi elszámolásait helyezte el. Tette mindezt azért, hogy tisztázza magát attól a vádtól, amelyben azt állították, hogy ő és a bizottság elnöke, Eötvös Károly, a Kossuth-könyvtár megvásárlására gyűjtött pénz egy részével nem számoltak el. Eötvös sajtónyilatkozatban cáfolta a vádakát, ugyanakkor határozottan visszautasította, hogy az események után 16 évvel, Hermanhoz hasonlóan, dokumentumokkal igazolja magát.

Néhány éve, egy kéziratári iratcsomó rendezésekor derült ki, hogy az ügyiratok jelentős része a Kossuth-könyvtár eladásához kapcsolódik. A feldolgozás során egyértelművé vált, hogy a levelek és jegyzőkönyvek eredeti tulajdonosa nem más, mint Eötvös Károly. Az előkerült dokumentumok némiképpen árnyalják a Kossuth-könyvtár eladásáról Herman Ottó

által befolyásolt képet, és betekintést engednek kettőjük feszültségekkel teli kapcsolatába, amely a könyvtár megvásárlásának idején még jobban kiéleződött.

Gyarapítási és Állomány-nyilvántartó Osztály

- **14.50-15.05**
Kérdések, vita

[Harmadik szekciónk képes blogjánlója](#) [3]

516. TEREM

I. SZEKCIÓ

Elnök: Nagy Andor

- **9.20-9.40**
Makkai Tamara Csilla, Szűcs Kata Ágnes, Varga Emese: *Széchenyi Ferenc a kapcsolatok hálójában*
Az Országos Széchényi Könyvtár alapítása 220. évfordulójának alkalmából készült el Széchényi Ferenc kapcsolatainak vizualizációja, melynek alapját levelezésének részgyűjteménye képezi. Széchényi Ferenc levélben tájékoztatta a korabeli tudós nemesség tagjait egy Nemzeti Könyvtár alapításáról és tudatosan gyűjtötte össze és őrizte meg a neves kortársaktól érkező válaszleveleket.
Ez a mintegy hétszáz korabeli autográf írás ma is megtalálható az OSZK Kézirattárában. A Digitális Bölcsészeti Központ kiemelt projektjeként, interaktív vizualizációt készítettünk a címzettek köréről és levelezésük körülményeiről. Az ábra bemutatja mindazon személyeket és intézményeket, akiket Széchényi Ferenc a katalógus köteteivel megajándékozott. Ezek az adatok már önmagukban is azt szemléltetik, hogy a könyvtáralapítás gondolatához komoly előkészületek, tervek és tudatos kommunikációs tevékenység társult.
Az adatvizualizáció Széchényi kapcsolatait újszerű megvilágításba helyezi: az adatok vizualizációja rámutat rejtett összefüggésekre, kiemeli egy adathalmaz sajátosságait, amelyek egyéb formában láthatatlanok maradnának.
Előadásunkban beszélünk a kihívásokról, amelyek elé az adatkorpusz nagysága és sokszínűsége állított, illetve arról, hogy hogyan sikerült megmutatni a címzettek változatosságát és a levelek nyelvi sokféleségét.
Digitális Bölcsészeti Központ
- **9.40-10.00**
Mihály Eszter és Micsik András: *Szerkesztőségi környezet fejlesztése digitális szövegkiadásokhoz*
A Digitális Bölcsészeti Központ által fejlesztett új platform, a dHUpla (Digital Humanities Platform – dhupla.hu) elsősorban digitális szövegkiadások publikálására jött létre. Ennek hátterében a szövegkorpuszok előállításához egy teljes szerkesztőségi rendszer kialakítására volt szükség, amely egyrészt felhasználóbarát módon teszi lehetővé a szerkesztést, másrészt funkcióival támogatja a szövegek jelölőnyelvi kódolását, meghatározott szabályok szerint való gépi validálását, külső adatbázisokkal való összekapcsolását, mesterséges intelligencia-alapú műveletek elvégzését (pl. automatikus névfelismerés), valamint különböző automatizált műveletek beépítését (pl. konverziók, metaadatkinyerés). Az ún. framework segítségével a manuálisan és a gép által végezhető részfolyamatok „kéz a kézben” járnak, mindig kiegészítve egymást, megteremtve ezzel egy minőségi, a digitális közeg adta lehetőségeket kiaknázó szövegkiadási módszert
Digitális Bölcsészeti Központ – Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet

- **10.00-10.20**

Kalcsó Gyula: *Az első magyar nyelvű gyűjteményi e-mail-archívum (A Katalist hosszú távú megőrzése)*

A born digital objektumok között az e-mail a hosszú távú megőrzés szempontjából az egyik legnagyobb kihívás. Nemzetközi szinten már vannak tapasztalatok akár nagyobb méretű levelezés archiválásával, Magyarországon azonban a (köz)gyűjteményi szintű gyakorlat kialakítása még várat magára. Az Országos Széchényi Könyvtár Digitális Bölcsészeti Központja a nemzetközi jó gyakorlatok és eredmények implementálása érdekében a Katalist levelezőlista 2022. augusztusáig terjedő teljes anyagának a gyűjteményi archiválásával egy olyan pilotprojektet indított, amely mintául szolgálhat további e-mail-archiválási feladatokban. Az eljárás lényege, hogy az OAIS-szabványnak megfelelő ún. AIP-csomagba csomagoljuk a teljes archívumot, amelyben a szabványos EML mellett más, a hosszú távú megőrzésre alkalmas formátumok, valamint az e-mailekből kibontott csatolmányok a Baglt csomagformátum előírásainak megfelelően szerepelnek, az e-mailek esetében gyűjteményi szempontból lényeges metaadatokkal együtt.

Digitális Bölcsészeti Központ

- **10.20-10.40**

Deák-Sárosi László: *Dallamhangsúly és háromszólamúság a magyar versben*

A verses ritmika legnagyobb kihívása az, hogy mintegy két évszázada az énekelt vers műfajából kivált, önállósult, és szinte egyeduralkodóvá vált a szövegvers, ami már nem tudta összebékíteni az értelmi és a pusztán metrikai hangsúlyokat. A megoldás a dallamhangsúly-elmélet, amelyet Deák-Sárosi László, az OSZK munkatársa fejlesztett tovább, és a nyomatékok rendszerét, a hangerőt és a dallamemelkedőt (magasabb ejtés) kiegészítette a dallamereszkedővel (mélyebb ejtéssel). Az újítás a költői mesterség teljes újragondolásához vezetett, ami a szerzőnek A háromszólamú vers című verstani monográfiájában és a hozzá tartozó Példatárban lesz olvasható, összesen több mint száz teljes vers vagy hosszabb versrészlet metrikai elemzésével. A kiadványokat a Magyar Napló Kiadó jelenteti meg a közeli jövőben, a hangzó Példatárat az Országos Széchényi Könyvtárral való partneri együttműködésben.

Történeti Fénykép- és Videótár

- **10.40-10.55**

Kérdések, vita

- **10.55-11.10**

Szünet

[Első szekciónk képes blogajánlója](#) [4]

II. SZEKCIÓ

Elnök: Bokodi-Oláh Gergely

- **11.10-11.30**

Sárközy Réka: *A városkép mint emlékezetű hely. Truskovszky Dezső pozsonyi fényképei*

Truskovszky Dezső (1901–1968) vámfelügyelőtiszt, lelkes amatőr fotográfus és fotográfiai szakíró volt. Budapesten született és itt is halt meg. Erkölcsi kötelességnek érezte a trianoni békeszerződéssel elveszített egykori magyar településeinek dokumentálását a jövő nemzedékei számára.

Nagyszabású sorozatot készített Pozsonyról: két teljes albumot említ egy szakcikkében, amelyet befejezettnek tekint. 1939-ben „Pozsonyi séták” című képes útikönyvében publikálta is ezek egy részét, 32 fotográfiát.

Az albumok holléte ismeretlen, de a Széchényi Könyvtár Fényképtárában őrizzük azt a 100

db diapozitív felvételt, amely ugyanennek a sorozatnak egy másik technikával rögzített változata. A képeken szereplő légies emberalakok, leginkább gyerekek, a fényképek időtlensége, líraisága, messze túlmutatnak egy városdokumentáció keretein. Truskovszky emlékezni és emlékeztetni akart egy letűnt világra, arra a régi Pozsonyra, amely a képek készítésének pillanatában már nem létezett – ha létezett egyáltalán. Truskovszky képeivel megalkot egy mesebeli szépségű várost, és emlékművet állít annak a Pozsonynak, amely valójában csak az ő fejében létező absztrakció. Pierre Nora fogalma szerint emlékezeti helyet konstruál, hogy biztosítsa az emlékezet fennmaradását. Eszköze a kamera és a korában divatos ún. „magyar stílus”, amely festőiségével, lágyságával erős érzelmi hatást vált ki ma is a nézőből. Truskovszky neve feledésbe merült, ez a sorozat így vált a fotográfus emlékezeti helyévé is. Előadásomban szeretném bemutatni Truskovszky Dezsőt, személyén keresztül a magyar amatőrfényképezés két világháború közötti népszerűségét és igényességét, valamint azt is, hogyan ismerték fel a fotográfiában rejlő lehetőséget emlékezeti helyek megteremtésére a közösség számára.

Történeti Fénykép- és Videótár

- **11.30-11.50**

Papp Viktor: *Vizuális vallomások a századfordulóról. A Schoch család fényképei*

Schoch Frigyes építési vállalkozóként vált ismertté a kortársai előtt, nevéhez manapság azonban nem csak az általa kivitelezett épületeket kötjük, hiszen ott van az az irdatlan vizuális hagyaték is, mely elsősorban sztereófelvételekből áll, s melyek a századforduló Monarchiáját örökítették meg számunkra. Az OSZK Történeti Fénykép- és Interjútár gyűjteményébe 2022 elején került be egy, a Schoch családtól származó, de eddig a publikum előtt nem ismert fényképalbum.

Az előadás röviden kitér a családfő karrierjére, a polgári család történetére, ám a fő hangsúly Schoch Frigyes családi és privát fényképeire helyeződik. Az előadás célja nem más, mint a századfordulós amatőr fényképezés bemutatása Schoch Frigyes tevékenységén keresztül.

Az előadásban sor kerül a vizuális antropológiából származó fogalmi keretrendszer értelmezésére, a családi fényképek kategorizálására, valamint a már ismert sztereófelvételek rövid elemzésére is.

Történeti Fénykép- és Videótár

- **11.50-12.10**

Füri Katalin: *Féner Tamás életműve*

Féner Tamás fotóriporter, Balázs Béla-díjas, érdemes és kiváló művész. A magyar képes sajtó meghatározó egyénisége, többek közt a *Film Színház Muzsika* fotográfusa, képszerkesztője, művészeti vezetője 1957 és 1986 között, majd a *Képes 7* főszerkesztő-helyettese 1990-ig, illetve a legrangosabb magyar szaklap, a *Fotóművészet* főszerkesztője. A magyar fotográfiai közélet kiemelkedő alakja, a Magyar Fotóművészek Szövetsége főtákará, a Fialatok Fotóművészeti vezetőjének egyik alapítója, vezetője, oktató, tanár az ELTE kulturális antropológia és média szakán és a MOME-n, és még sorolhatnánk a díjakat, munkaköröket... Művészeti munkássága párhuzamosan követhető a fent felsorolt alkalmazott és egyéb fotográfiai tevékenységeivel. A hetvenes évektől rendszeresen állít ki, tematikus fotósorozatait a Műcsarnok, a Mai Manó és többek közt a Fészek Klub, és 2B Galéria falain láthatóak. 2010-től napjainkig absztrakt fotóművészeti projektjeit bontja ki, alakítja tovább. A jelenleg is alkotó művész egész életművét az OSZK-nak ajándékozza, sok műve letétben, vagy már véglegesen állományba véve a Történeti Fénykép- és Interjútár gyűjteményében részét képezi. A folyamatosan bővülő életmű feldolgozása elkezdődött, a hagyományos leltározás, archiválás, digitalizálás folyamata életműinterjúval egészül ki.

A Féner Tamás alkotói életútjához kapcsolódó történetek – az életpálya állomásait ismerve – tágabb kontextusban is értelmezhetők. A 20. század második felének magyarországi történelme is kirajzolódik a személyes mikrotörténeten keresztül.

Az oral history módszerét használva a fotóművész életét áttekintő nagy ívű interjú mellett kiemelt szerepet kap egy másik típusú dokumentálási technika is, amely az egyes műalkotásokra fókuszál. A digitalizált adatközlés részeként a fotókhoz kapcsolt hangrészletek mint kiegészítő informatív dokumentumok jelennek meg.

Történeti Fénykép- és Videótár

- **12.10-12.30**

Vasné dr. Tóth Kornélia: *Az ex librisek reprezentációja. Az Országos Széchényi Könyvtár kiállításai 1961-1970 között*

Az ex libris – bár a 20-21. században lényegileg elszakadt a könyvtől – önálló grafikai lapként is megőrizte possessorjelölő szerepét és kétarcúságát: a grafikus és a készített tulajdonságjegyeit egyaránt hordozza. Az Országos Széchényi Könyvtárban 1961-1970-ig terjedő időszakban megrendezett ex libris kiállítások az intézményi reprezentáció egyik eszközeként interpretálhatók. A tárlatok nem jöhettek volna létre a könyvtár aktivizálódó ex libris gyűjtési stratégiája és jeles könyvtárosok – mindenekelőtt Bélley Pál, Nyireő István, Varga Sándor Frigyes – tevékeny munkája, kapcsolati hálója nélkül.

A vizsgálati metódus részét képezi a kiállítások típus szerinti felosztása, a perszonális és intézmények közti kapcsolati hálók bemutatása, a kiállított ex librisek képi és szövegvilágába való betekintés, az alkotói attitűdök elemzése és a provenienciakutatás. A tárlatok recepciótörténetének kutatásához segítséget nyújtanak a meghívók és a katalógusok, emellett a korabeli sajtómegjelenések, a könyvtár évkönyvei, leltárkönyvei és a levelezések. A kiállítások mindegyike időszaki kiállítás volt, melyek négy fő típusa különíthető el: kortárs (20. századi) magyar grafikusok pályaképébe betekintést adó; tematikus (az ex libris rendelői foglalkozása szerint rendezett); nemzetközi (külföldi ország grafikusát bemutató, valamely külföldi partnerrel megvalósuló) és régi magyar ex libriseket bemutató. A kiállított – külföldi és részben magyar – ex libris anyag egy része nem az OSZK állományából származott, de a megrendezés után a könyvtár gyűjteményébe került. A külföldi grafikusok bemutatkozása komoly ösztönzést adott a magyar kisgrafikaéletnek. A bemutatott időszakban rendezett 13 ex libris kiállítás összességében pozitív visszhangja, a sajtómegjelenések terjesztették az OSZK híret hazánkban és külföldön is.

Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár

- **12.30-12.45**

Kérdések, vita

- **12.45-13.30**

Ebédszünet

[Második szekciónk képes blogajánlója](#) [5]

III. SZEKCIÓ

Elnök: Radó Rita

- **13.30-13.50**

Lipthay Endre: *A Petőfi ereklyetár létrejötte a nemzeti könyvtárban és összetételének irodalomtörténeti vonatkozásai*

Petőfi Sándor születésének 200. évfordulója alkalmából különösen aktuális téma az egyik legnagyobb magyar költő, Petőfi Sándor OSZK-ban őrzött hagyatékának szemrevétele. Az önmagukban is érdekes dokumentumok fondba rendezett együttese messze túlmutat a leegyszerűsödött „szabadságharc költője” szerepkörön és Petőfi Sándor széles körű alkotói tevékenységéről, költői, műfordítói, irodalomkritikusi munkásságáról, illetve társadalmi kapcsolatairól tanúskodik. Ezért nemcsak a klasszikus értelemben vett irodalomtudomány számára elsőrendű forrás, hanem a társadalomtudományok modern kori megközelítései számára is kincsesbányát jelentenek. Emellett a dokumentumok feldolgozási módszere hűen tükrözi nemzeti könyvtárunk történetének tudományos fejlődési irányait és egyben felvillantja jövőbeli, innovatív lehetőségeit.

Kézirattár

- **13.50-14.10**

Zichy Mihály és Radványi Orsolya: *A lengyeli Apponyi-kastély és a benne őrzött műkincsek története*

Az előadás a lengyeli Apponyi-kastély és az Apponyi család történetét mutatja be vázlatosan a 19. századi második és a 20. század első felében Apponyi Sándorné Esterházy Alexandra visszaemlékezései és a fellelhető családtörténeti források alapján, továbbá írott és vizuális források alapján rekonstruálja a lengyeli Apponyi-kastély egykori berendezését.

Kézirattár; Szépművészeti Múzeum

- **14.10-14.30**

Samu Botond: *Térkép és propaganda. Válogatás az Országos Széchényi Könyvtár egykori első világháborús gyűjteményéből*

Az Országos Széchényi Könyvtár már 1914-ben megkezdte egy olyan gyűjtemény kialakítását, amely az első világháború nyomtatványait, tárgyi emlékeit őrzi meg az utókor számára. A könyvek, folyóiratok, plakátok, aprónyomtatványok, fényképek, kéziratok mellett térképekkel is gazdagodott a gyűjtemény, ezek később a Térkép- Plakát- és Kisnyomtatványtárba kerültek. A korabeli háborús propaganda az élet minden részére kiterjedt, az újságokon, falragaszokon kívül használati tárgyakon, filmekben, zeneművekben is megjelent. Nem volt kivétel ez alól a térkép sem, amely igen fontos információs forrássá vált ebben az időszakban. Segítségével tudtak eligazodni a különböző frontokon, találhatták meg a hadiesemények színhelyeit, de a hadifogolytáborokat is. Az előadás célja betekintést nyújtani a különböző technikákba, amelyekkel a szélesebb néptömegek véleményalkotását próbálták befolyásolni, mindezt az egykori világháborús gyűjtemény térképein, atlaszain keresztül. Emellett ízelítőt kaphatunk abból is, hogyan állt össze a kollekció, mit vásároltak, kik, mikor és honnan küldtek be kartográfiai dokumentumokat. A nézőpontot szélesíti, hogy az ellenséges táborok térképeit párhuzamba állítjuk, így kiderül az is, hogyan vélekedtek ugyanarról a kérdésről, miként használták fel egymás ellen a saját kiadványaikat, miben tértek el vagy épp egyeztek meg módszereik, üzeneteik.

Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtár

- **14.30-14.50**

Kis Domokos Dániel: *A Színháztörténeti Tár/Osztály korai időszaka – Dénes Tibor és Keresztury Dezső*

A Színháztörténeti Osztályt – hosszú előkészítés után – csak 1949-ben hozzák létre. Ez az államosítások, így a színházak államosítása miatt is aktuálissá vált, ekkor érkeztek be a színházaktól nagy mennyiségben az anyagok. A Színháztörténeti Osztály vezetői viszont 1949-ben – később pedig 1952-ben – nem a politikai elitből kerültek ki. 1949 júniusában Dénes Tibort, a már akkor ismert színháztörténészt, író, irodalmárt nevezte ki erre a posztra a könyvtár akkori főigazgatója, Varjas Béla, aki 1949 és 1956 között töltötte be ezt a tisztséget. Dénes Tibornak azonban az Osztály megszervezése után hamarosan kényszerűen távoznia kellett, mint utóbb kiderült 1951 második felében koholt vádak alapján letartóztatták és börtönbüntetésre ítélték. Utána Keresztury Dezső, a poeta doctus vezette, költöztette, fejlesztette és védte meg az Osztályt hosszú éveken át.

Az 1950-es évek komor kora nyomta rá bélyegét ennek az osztálynak a működésére is. Az Országos Széchényi Könyvtár mégis azilumot nyújtott több kiváló kutatónak, s minden nehézség ellenére a gyűjtemény gyorsan fejlődött, és nem egy ma is haszonnal forgatható alapmű is keletkezett abban az időben. Korábban már Dénes Tibor kezdeményezésére, majd Keresztury közreműködésével megvalósulhatott több idősebb színházi szakember munkába való bevonása is. Ezek egyike volt Hajdu Algernon László és Jónás Alfréd után a Nemzeti Színház két világháború közti kiváló igazgatója, Németh Antal is.

Színháztörténeti és Zeneműtár

- **14.50-15.05**

Kérdések, vita

[Harmadik szekciónk képes blogajánlója](#) [6]

2022/11/17 - 14:36

Forrás webcím: <https://oszk.hu/rendezvenyek/kultura-tudomany-innovacio-220-eve-nemzet-szolgalataban>

Hivatkozások:

[1] https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2022/11/18/kultura_tudomany_innovacio_220_eve_a_nemzet_szolgalataban_elso_resz

[2] https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2022/11/21/kultura_tudomany_innovacio_220_eve_a_nemzet_szolgalataban_masodik_resz

[3] https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2022/11/22/kultura_tudomany_innovacio_220_eve_a_nemzet_szolgalataban_harmadik_resz

[4] https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2022/11/23/kultura_tudomany_innovacio_220_eve_a_nemzet_szolgalataban_negyedik_resz

[5] https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2022/11/24/kultura_tudomany_innovacio_220_eve_a_nemzet_szolgalataban_otodik_resz

[6] https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2022/11/25/kultura_tudomany_innovacio_220_eve_a_nemzet_szolgalataban_hatodik_resz

[7] <https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek>

[8] <https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/rendezvenyek>